

Asia: VN/25665/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain 3 §:n ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 ja 25 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomiot koskien kansalaisneuvontaa:

Eläketurvakeskuksella ei ole lausuttavaa.

2. Huomiot koskien palveluväylän käyttövelvollisuuden poistamista:

Esityksen mukaan palveluväylän tuotantoa jatketaan tukipalvelulain mukaisena ja Digi- ja väestötietovirasto kehittää palveluväylää edelleen käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Osa nykyisistä palveluväylää hyödyntävistä organisaatioista saattaa kustannussyistä siirtyä pois palveluväylän käytöstä käyttövelvoitteen poistuessa. Myös Eläketurvakeskus tulee arvioimaan onko palveluväylän käyttö jatkossa tarkoituksenmukaista ja kustannustehokasta.

Jos tilanne kehittyy tähän suuntaan, herää kysymys palveluväylän odotettavissa olevasta elinkaaresta. Palveluväylän tavoitteena on ollut edistää yhteentoimivia julkisia palveluita sekä tietoturvallista tapaa tiedonsiirtoon ja näitä tavoitteita olisi tulevaisuudessakin syytä edistää.

3. Huomiot eräiden tukipalveluiden maksullisuutta koskevan sääntelyn muuttamisen suhteen:

Eläketurvakeskuksen (ETK) näkemyksen mukaan tulisi Suomi.fi-tunnistus ja Suomi.fi-valtuudet säilyttää jatkossakin maksuttomana palveluna ainakin lakisääteisten tehtävien hoitamisen osalta.

Eläketurvakeskus käyttää sekä Suomi.fi-tunnistusta että Suomi.fi-valtuuksia. Tukipalvelulain mukaan Eläketurvakeskuksella ei ole käyttövelvollisuutta Suomi.fi-tunnistukseen, mutta sillä on oikeus käyttää Suomi.fi-tunnistusta laissa säädettyjen julkisten hallintotehtäviensä hoitamiseen.

Vaikka Eläketurvakeskuksella ei ole tukipalvelulain mukaista käyttövelvoitetta, EU:n SDG- ja eIDAS-asetukset edellyttävät rajat ylittävää tunnistusta ja sähköisten asiointipalvelujen tarjoamista. eIDAS-tunnistautuminen on osa Suomi.fi-tunnistuksen käyttöä, jota ilman EU-kansalaiset ja ulkomaiset yritykset eivät voi tunnistautua Eläketurvakeskuksen asiointipalveluihin. Koska eIDAS-tunnistautumiselle ei ole vaihtoehtoja, Suomi.fi-tunnistuksen maksullisuus kasvattaa Eläketurvakeskuksen lakisääteisten tehtävien kustannuksia.

Suomi.fi-tunnistuksen käyttöönotossa tärkeänä pidettiin palvelun maksuttomuutta sekä sujuvaa asiointia kertakirjautuneena eri asiointipalvelujen välillä. Suomi.fi-tunnistus on käytössä Eläketurvakeskuksen omissa palveluissa sekä työeläkealan yhteisessä ohjauspalvelussa. Yhteinen ohjauspalvelu on käytössä mm. Työeläke.fi-palvelussa, jonka kautta kansalaisia saadaan ohjattua oman työeläkevakuuttajan palveluihin mm. sähköiseen työeläkeotteeseen. Sujuva ja turvallinen pääsy työeläkeotteelle edistää kansalaisten tietoutta tulevasta eläkkeestään ja omasta taloudestaan, ja tätä kautta myötävaikuttaa myös kansalaisten aktiivisuuteen vanhuuteen varautumisessa. Työeläkeote on tärkeä kansalaisviestinnän väline, kun Eläketurvakeskus toteuttaa lakisääteistä velvollisuuttaan informoida kansalaisia työeläkkeistä.

Suomi.fi-valtuuksille ei ole tällä hetkellä korvaavaa vaihtoehtoa. Sujuvan asioinnin ja digitalisaation edistämiseksi olisi tärkeää, että tällainen vaihtoehto olisi jatkossakin tarjolla maksuttomasti. Kansalaisten mahdollisuutta yhtenäiseen, turvalliseen ja luottamusta herättävään asiointiin on erityisen tärkeää edistää tässä ajassa, jossa rikolliset toimijat ovat yhä arkipäiväisempi uhka verkossa asioiville.

Hallituksen esityksessä arvioidaan suurimpien tunnistuspalveluiden käyttäjien kustannuksen olevan 60 000- 260 000 €. Valtuuksien kustannusvaikutuksen arvioidaan olevan suurimmille käyttäjäorganisaatioille 25 000 –300 000 euron välillä.

Esityksen mukaan maksullisuuden piiriin siirtyisi noin kuusi prosenttia Suomi.fi-tunnistustapahtumista (n. 13,8 miljoonaa/vuosi). Työeläkealan tunnistustapahtumien volyymit ovat n. 6 miljoonaa/vuosi, luku sisältää myös Kevan tunnistustapahtumat. Näin ollen työeläkealan mahdollinen osuus maksullisuuden piiriin siirtyvistä tapahtumista olisi lähes puolet ja kustannusvaikutus työeläkealalle olisi varsin merkittävä.

Eläketurvakeskuksen osuus työeläkealan Suomi.fi-tunnistuksen käyttövolyyminä on n. 800 000 kpl/v ja valtuuksien n. 30 000 kpl/v. Annettujen kustannusarvioiden perusteella arvioimme, että maksullisuudesta aiheutuisi merkittäviä kustannuksia Eläketurvakeskukselle.

Tukipalvelujen maksuttomuutta kaikille toimijoille perusteltiin hallituksen esityksessä (HE 59/2016) myös sillä, että kynnys käyttää yhteisiä ratkaisuja on mahdollisimman matala ja palvelujen laajasta käytöstä saatava hyöty saadaan mahdollisimman suureksi. Tämän ratkaisun hyödyt ovat edelleen

olemassa, joten Eläketurvakeskus ei voi kannattaa sitä, että tunnistuspalvelua käyttäviltä välillisen julkishallinnon organisaatioilta perittäisiin jatkossa maksuja, käytännössä Digi- ja väestötietoviraston toimintamenojärärahöjen vähenemisen vuoksi.

Hallitusohjelman mukaisena tavoitteena on, että Suomi siirtyy asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasioinnissa ja purkaa digiesteitä. Tämä helpottaisi tiedon liikkumista julkishallinnon eri tietöjär-jestelmien ja kansalaisen välillä, poistaisi digitalisaatiota estävää sääntelyä ja edistäisi tuottavuutta ja palveluiden yhteentoimivuutta.

Eläketurvakeskuksen näkemyksen mukaan tätä tavoitetta edistää osaltaan se, että julkisia hallintotehtäviä hoitavat organisaatiot tarjoavat asiakkailleen yhdenmukaisia ja kattavia palveluja yhdessä viranomaisten kanssa ja organisaatioiden välinen tiedonvaihto tukee näitä palveluita. Kansalaisille tämä tarkoittaa helppokäyttöisiä palveluita, joka puolestaan tukee digitaalisuuden ensisijaisuutta.

Koska maksujen periminen tukipalveluista saattaa hallituksen esityksessä todetun mukaisesti johtaa siihen, että välillisen julkishallinnon toimijat siirtyvät käyttämään vaihtoehtoisia palveluja tai esim. luopuvat puolesta-asiointiin liittyvistä sähköisistä palveluista kokonaan, ei maksujen perimisen voida katsoa tukevan siirtymistä kohti digitaalisten palveluiden ensisijaisuutta, digiesteiden purkamista tai ihmiskeskeisiä palvelukokonaisuuksia. Vaihtoehtoisten ratkaisujen käyttäminen tulisi aiheuttamaan sekavuutta etenkin palveluiden loppukäyttäjissä eli kansalaisissa, ja saattaisi myös vähentää kansalaisten luottamusta sähköiseen asiointiin.

Jos lakiehdotus etenee esityksen mukaisesti, Eläketurvakeskus toivoo voimaantulolle riittävää siirtymäaikaä. Hinnoittelumalli ja yksikkökustannukset tulisi olla tiedossa viimeistään lain voimaantuloä edeltävän vuoden kesänä, jotta ne voidaan ottaa huomioon budjetoinnissa.

Gyllenberg Mirjami
Eläketurvakeskus